

УДК 7.072.3+619(092)

С.К. РУДИК, доктор вет. наук, професор, академік АН ВО України

В.В. ЯРОШИНСЬКА, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ

ВАСИЛЬ КОРОЛІВ-СТАРИЙ — ВЕТЕРИНАР, ПИСЬМЕННИК, ХУДОЖНИК, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ (до 135-річчя з дня народження)

У лютому виповнюється 135 років з дня народження В.К. Короліва — українського письменника, художника, громадського діяча, ветеринара, відомого під псевдонімом Василь Королів-Старий.

Книги В. Короліва

Василь Костянтинович Королів народився 4 лютого 1879 р. у с. Ладан Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині — смт Прилуцького району Чернігівської області) в родині священника. Батько В. Короліва після закінчення духовного училища працював учителем у народних школах, дяком.

Коли Василю виповнилося два роки, його рідні переїхали до с. Чернечина (нині Диканського району Полтавської області), ближче до батькових братів Юхима (священника диканської Миколаївської церкви) та Михайла (священника полтавського Успенського кафедрального собору). У Чернечині від холери померли мати Василя й два брати. Батько перейшов служити до с. Великі Будища, а згодом — до диканської церкви Святої Трійці, де й правив аж до її закриття в 1920 р.

У 1893 р. Василь Королів закінчив Полтавське духовне училище. Навчався в Полтавській духовній семінарії (1893–1899) разом із Симоном Петлюрою.

У 17 років, під час навчання в семіна-

рії, В. Королів надрукував свою першу кореспонденцію в поважній полтавській газеті, і його запросили до співробітництва. Він постійно друкувався в часописах під 30 різними псевдонімами. Найбільш уживані з них — В. Диканський, Хуторянин, Старий, В. Дикий [1].

Вийшовши із семінарії, В. Королів писав: «Закінчивши чотирьохрічну бурсу та шістьохлітню духовну семінарію, де я бачив стільки негативних виявів недовірства, блюзнірства й аморальності, я, як і звичайно те буває, відносив прикрі ті факти на рахунок самої релігії. Отже, вийшов я з духовної школи, що приправляла хлопців до попівства, тобто на поширення в людей віри в Бога, повним «атеєм» — безбожником. Та ж саме оте роживання канікул в родині освічених, етичних, в товаристві побожного тата й не менш побожної тіточки, люблячи добру, чесну книгу та маючи достойних приятелів, я вважав за нечесне клякати й кадити перед образами Святих, чеснотам яких я не надавав ваги, а чудесам не вірив. Тому ще в семінарії я остаточно вирішив, що не буду «живитись від скинії», вийду з моєї родової стихії — з «коліна Левитова», а, щоб бути корисним темному нашому селянству — буду вчитись на ветеринара» [2].

У 1899 р. В. Королів вступив до Харківського ветеринарного інституту,

який закінчив у 1903-му. Більшість студентів цього навчального закладу (88 %) були випускниками духовних семінарій і вільно володіли давньогрецькою та латинською мовами, мали добрі знання з історії, літератури. В інституті панував особливий дух не лише майбутньої спеціальності, а й високої культури. Студенти й професори в оригіналі читали Гіппократа, Арістотеля, Катона, Геродота, Варрона, Лукреція, Овідія, Колумеллу, Плінія тощо, які були зокрема й авторами праць з ветеринарії. Особливу популярність серед студентства мали твори римського поета Вергілія, ветеринара імператорських конюшень і автора «Енеїди» і «Георгіки».

Після закінчення інституту В. Королів деякий час працював у м. Кирсанові Тамбовської губернії (Росія) та в с. Мала Перещепина Костянтиноградського повіту (нині Новосанжарський район) Полтавської губернії.

Тут В. Королів друкувався в місцевих газетах «Рада», «Засів», «Хлібороб». Не все подобалося місцевій владі, і його заарештовують і 10 днів тримають у Полтавській тюрмі. Відтак молодий фахівець переїжджає до Києва (1906), де займає посаду лікаря в Київській губернській земській управі й ветеринарно-санітарному бюро Київської міської управи. Працюючи в різних комісі-

ях, В. Королів розробив низку обов'язкових ветеринарно-санітарних постанов. Особливо важливою була одна з них – «Про нагляд за корівниками, молочними фермами, закладами і окремими господарствами, які займаються продажем молочних продуктів у м. Києві» (1916).

Коли царський режим дозволив друкувати книжки українською мовою, В. Королів перший почав видавати рідною мовою популярну літературу з ветеринарії. У 1906 р. Петербурзьке благодійне товариство видання корисних і дешевих книжок на власні кошти випустило у світ книгу В. Короліва «Скотолічебник» (ветеринарні поради). Її було внесено в каталоги багатьох земств і книгозбірень, а Міністерство хліборобства наказало використовувати її для народних бібліотек і нижчих сільсько-господарських шкіл. «Скотолічебник» двічі (1913, 1919) перевидався й отримав чотири срібні медалі на сільсько-господарських виставках.

Крім того, В. Королів надрукував низку популярних книжок з ветеринарії, годівлі тварин, розведення й догляду за ними. Він не лише давав поради, а й організував у 1911 р. у Києві першу в Україні ферму «Зааненталь» з утриманням заанентальської породи кіз, яку завіз із Швейцарії.

В.К. Королів відомий також як громадський діяч. Він став засновником найбільшого й найактивнішого в Києві видавництва «Час» (1908–1920), яке видавало критико-бібліографічний місячник «Книгар» за редакцією В. Короліва-Старого й М. Зерова. Працював секретарем редакції газети «Рада», єдиної щоденної громадсько-політичної газети українською мовою в Україні (1906–1914). Часто виступав на сторінках газет «Трибуна» й «Відродження» під різними псевдонімами.

Революційні події 1917–1919 рр. В. Королів зустрів особливо діяльно – перший відгукнувся на реформування державного ладу в Україні, видрукувавши в липні 1917 р. книгу «Про народне самоврядування» (земство) й пояснюючи, яким чином слід сприймати «Закон про вибори до земства». Письменник детально відзначив недоліки російсь-

ких земств і продемонстрував нові підходи до їх формування [3].

У пореволюційні роки В. Короліва було обрано від Товариства українських поступовців до першого складу Української Центральної Ради, членом Київського губернського видавничого комітету, головою товариства шкільної освіти, членом ради Київського товариства «Просвіта», членом Київського губернського виконавчого комітету Ради об'єднаних громадських організацій.

Особливо почесне доручення В. Королів отримав від Симона Петлюри – бути уповноваженим від уряду з догляду за могилою Т.Г. Шевченка. Губернська земська управа ухвалила: «Прохати В.К. Корольова, якого, як щирого українця, а також українського письменника, справа упорядкувати могилу Т.Г. Шевченка близько торкається і котрий може принести цій справі велику користь, взяти на себе обов'язки уповноваженого губернської управи по догляду за могилою Т.Г. Шевченка». Його називали «комісаром шевченківської могили».

Зусиллями В. Короліва було прокладено дерев'яні сходи на Чернечу гору й гранітні сходи на могилу Т.Г. Шевченка, розпочато будівництво шосе до місця поховання Кобзаря. Річкове товариство організувало щотижневі рейси Київ – Могила. За поданням В. Короліва державна комісія під керівництвом С. Петлюри склала конкретний план щодо впорядкування могили й усієї території, було виділено значні кошти [7].

В. Королів доніс до світової спільноти правду про особистість Симона Петлюри, видрукувавши матеріали «Український народний герой Симон Петлюра» [4], які вийшли англійською, французькою, німецькою та чеською мовами. З Бонапартом порівнювали французи популярність Симона Петлюри, який написав своєю шаблею не сторінки, а цілі томи новітньої історії України [5].

Перебуваючи в еміграції в Чехії, В. Королів деякий час працював доцентом у новоствореній Українській господарській академії в Подебрадах, вів активну громадську роботу, писав. Завдяки художній майстерності реставрував інтер'єр пам'ятки архітектури XVII ст.

у Закарпатті – Імстичівського монастиря святого Архистратига Михаїла Чину святого Василя Великого. В. Королів розмалював стіни, написав образи, перемалював іконостас і розписав пресвітерію [8].

Як письменник В.К. Королів залишив багату літературну спадщину. Сьогодні його твори «Чмелик», «Нечиста сила», «Русалка-жаба» та ін. вивчають учні середніх шкіл. Завдяки своїм казкам він став продовжувачем української демонологічної літератури, яку започаткував Микола Гоголь. Письменник по-новому переосмислив образи фольклорно-казкових представників неіснуючого світу, показав персонажів української міфології, так звану «нечисту силу», перевів персонажів української міфології з царини фольклору до світу красного письменства.

Помер Василь Костянтинович Королів-Старий 11 грудня 1943 р. в еміграції – у Мельнику поблизу Праги (Чехія).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Дей О.** Словник українських псевдонімів / О. Дей. – К., 1969. – С. 43.
2. **Королів-Старий В.** Згадки про мою смерть / В. Королів-Старий. – Прага, 1942. – С. 30.
3. **Королів В.** Про народне самоврядування (земство) / В. Королів. – К., 1917. – 31 с.
4. **Королів В.** Український народний герой Симон Петлюра / В. Королів. – К.; Прага, 1919. – 40 с.
5. **Лист** Жана Полісьє до Густава-Герве // Tribune Libre de Nationalites. – 1919. – № 9.
6. **Рудик С.К.** Гордість «Харьковського ветеринарного інститута Імператора Николая І» (1805–1905) / С.К. Рудик. – К., 2009. – С. 345–368.
7. **Рудик С.К.** Ветеринар В. Королів – перший комісар Шевченківської могили / С.К. Рудик, В.В. Ярошинська // Науковий вісник НУБіП України. – К., 2013. – № 188. – Ч. 2. – С. 134–137.
8. **Рудик С.К.** Роль В.К. Короліва у реставрації пам'ятки архітектури XVII ст. у Закарпатті / С.К. Рудик, В.В. Ярошинська // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Зб. наук. праць ХД ЗВА. – 2010. – Вип. 24. – Ч. 2. – С. 562–566. ☉

Одержано 27.12.2013